

Вікторія Туряниця,

учителька-методистка зарубіжної літератури,
спеціаліст вищої категорії, Свалявський ЗЗСО № 4
з поглибленим вивченням окремих предметів
Свалявської міської ради Закарпатської області

Людина у світі майбутнього Урок за повістю Айзека Азімова «Фах» (7 клас)

УДК 373.5.016:821.09(73)(092)АЗІМОВ

<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.3.336574>

Тема заняття: Айзек Азімов «Фах». Роздуми про майбутнє людини й людства.

Мета заняття:

- **Навчальна:** ознайомити з цікавими фактами з життя та творчості видатного американського науковця й письменника Айзека Азімова, поглибити знання про особливості творів літературної фантастики, розкрити своєрідність повісті А. Азімова «Фах», особливості сюжету та композиції твору, бачення автором освіти майбутнього, удосконалювати навички аналізу та інтерпретації твору з урахуванням вікових особливостей, вміння виділяти головне з прочитаного, робити висновки.
- **Розвивальна:** удосконалювати навички художнього читання незнайомого прозового тексту, вміння працювати з текстом / медіатекстом, розвивати вміння формулювати й висловлювати власне ставлення до проблем, порушених у творі, давати логічні відповіді на запитання, розвивати асоціативне й критичне мислення.
- **Виховна:** сприяти розумінню цінності людського розуму й важливості інтелектуального розвитку та освіти для сучасного й майбутнього людства, виховувати цілеспрямованість, віру в себе та власні сили й можливості, формувати естетичний смак, сприяти вмінню розуміти твори мистецтва.

Обладнання: підручник із текстом твору, тематична мультимедійна презентація, пісня С. Вакарчука «Не моя війна».

© Вікторія Туряниця, 2025

Тип заняття: засвоєння нових знань.

*Прогрес світу майже повністю
залежить від освіти.*

Джордж Істмен

*Я твердо переконаний,
що самоосвіта —
це єдиний вид освіти.*

Айзек Азімов

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент.

II. Емоційне налаштування на сприйняття матеріалу.

- Прослуховування фрагмента з пісні Святослава Вакарчука «Не моя війна».

Ти на світанні, сонце і дим...

Мало хто знає, що буде з ним.

Що буде завтра в юних думках?

В когось надія, а в когось страх...

III. Мотивація навчальної діяльності учнів і учениць.

- Слово вчителя.

Що буде завтра в юних думках?

В когось надія, а в когось страх... — співає у відомій пісні Святослав Вакарчук, лідер потужного українського гурту «Океан Ельзи».

Майбутнє, яким воно буде? Це питання хвилювало, хвилює й хвилюватиме людину й людство завжди. Сьогодні на занятті ми теж говоритимемо про майбутнє.

Кожен думає і мріє про нього, намагається його передбачити. Нині ж ми, українці, об'єднані однією спільною мрією — мрією про Перемогу в війні й відбудову незалежної України. А про яке майбутнє мріяв відомий фантазер і фантаст, володар одного з найвищих показників інтелекту — IQ — свого часу

Уроки зарубіжної літератури

Айзек Азімов — видатний американський науковець і письменник середини ХХ століття? Зараз ми ознайомимося з його повістю «Фах», з роздумами автора про майбутнє людини й людства.

- *Хвилинка настрою з котом Інжиром. А що робите для нашого майбутнього й перемоги ви?*

Розфарбуйте улюбленого кота Інжира відповідно до вашого настрою, поміркуйте, що ви робите задля майбутнього нашої країни, як допомагаєте здобувати Перемогу, поділіться своїми міркуваннями з однокласниками й однокласницями (2—3 речення).

Малюнок відомої сучасної української художниці
Олени Павлової

IV. Повідомлення теми, мети, завдань заняття, епіграфа до нього; записи до зошитів.

Тему нашого уроку й епіграф до нього запишіть до зошитів: «Айзек Азімов (1920—1992). «Фах». Роздуми про майбутнє людини й людства».

Цей твір — гімн людині розумній, мислячій, цілеспрямованій, хвала людському розуму й освіті. Тож сьогодні ми говоритимемо про те, що сила людського розуму непереможна, що розумом Господь обдарував тільки людину, що в різних життєвих ситуаціях треба вірити в себе, у свої сили й розум та впевнено йти вперед. Тому епіграфом до уроку оберемо слова східного філософа VII століття Алі ібн Абу-Таліба: «Найбільше багатство — розум».

— Поясніть ваше розуміння цього вислову.

V. Актуалізація і корекція опорних знань.

- Рубрика «Перевірмо себе!»: тестування.

1. Як називається жанр художніх творів, у якому за допомогою додавання вигаданих, уявних елементів створюється світ, відмінний від сьогоденного, реального:
а) оповідання; б) байка; в) фантастика; г) новела?
2. Кого з цих письменників називають «батьком фантастики», більшість із передбачень якого втілилися в життя:
а) Шолом-Алейхем; б) Артур Конан Дойл; в) Герберт Велс; г) О. Генрі?
3. Як називається сфера діяльності людини, спрямована на отримання нових знань про навколишній світ, поступовий процес розширення

уже відомого людству, відсування меж невідомого:

а) наука; б) культура; в) фантастика; г) музика?

- *Словникова робота «Оберіть зайве».*

1. Укажіть слово / слова, що не є синонімами до слова **фантастичний**.

2. Яке з тлумачень не дає відповіді на запитання, що таке фантастика?

Поняття, образи, створені уявою, тобто такі, що не відповідають дійсності; вигадка.
//Зображення подій, явищ у надприродному вигляді, не існуючих у дійсності;
казкова основа мистецького твору.

1

Щось видумане, нереальне, пов'язане з фантазією.

2

Жанр літератури, а також твори, що описують явища, події нереальні, не існуючі в дійсності, які містять казкові, вигадані образи.

3

Оповідь, де дійовими особами є тварини, рослини, неживі предмети, котрі уособлюють певні ідеї та людські характери.

4

За виданням «Словник української мови в 11 томах». - Том 10, 1979. - Стор. 561

VI. Сприйняття й усвідомлення нового фактичного матеріалу.

- *Словникова робота «Цікавий словничок».*

Знайомлячись із повістю Айзека Азімова «Фах», ми продовжуємо розмову про фантастику. Сьогодні часто чутимемо слова: фантастика, мрія, уява. Але лунатимуть і нові слова.

Заирнімо до «Цікавого словничка» і дізнаємося про інші слова, розуміння яких нам потрібне на уроці.

1. *Освіта* — цілеспрямована пізнавальна діяльність людей із отримання знань, умінь і навичок або щодо їх удосконалення.
2. *Інтеле́кт* — частина розуму, що відповідає за обробку інформації, абстрактне мислення, винахідницьку діяльність і прийняття рішень.
3. *IQ* — коефіцієнт інтеле́кту — кількісна оцінка рівня інтелекту людини: рівень інтелекту відносно рівня інтелекту середньостатистичної людини такого самого віку. Визначається за допомогою спеціальних тестів.

• *Знайомство зі сторінками біографії Айзека Азімова (за презентацією).*

1. Робота зі слайдом «Портфоліо письменника: Айзек Азімов — високоінтелектуальна багатогранна особистість». Коментар учителя

✓ Ісаак Юдович Озімов — американський письменник-фантаст і популяризатор науки, автор понад 500 книг, серед яких — цикли романів «Фундація», «Галактична імперія», збірка оповідань «Я, робот». Насправді Ісаак народився 02.01.1920 року. Але при отриманні документів на дитину в Америці, куди родина емігрувала, мати змінила дату на 07.09.1919, щоб син пішов до школи раніше, у 5 років.

✓ Перші твори наукової фантастики майбутній письменник прочитав у сімейній кондитерській, де разом із солодощами продавались літературні журнали, і захопився в цей жанр.

✓ В 11 років почав писати власний роман. Коли розповів сюжет перших двох частин своєму другу, той вимагав продовження. Книжку хлопчик так і не закінчив, але саме тоді зрозумів, що хоче стати письменником.

✓ Був блискучим учнем. Виявив схильність до точних наук. Єдине, на що скаржилися вчителі, — його надмірна балакучість. Через гарні оцінки до Ісаака чіплялися забіяки-заздрисники. Але Азімов знайшов вихід: уклав угоду з найсильнішим хлопцем школи і робив за нього домашні завдання. А той натомість захищав Ісаака від шкільних шибеників. І вже в 15 років майбутній письменник закінчив коледж.

✓ За бажанням батьків юнак намагався стати медиком. Однак це виявилось йому не під силу: коли хлопчеськ бачив кров, йому ставало погано.

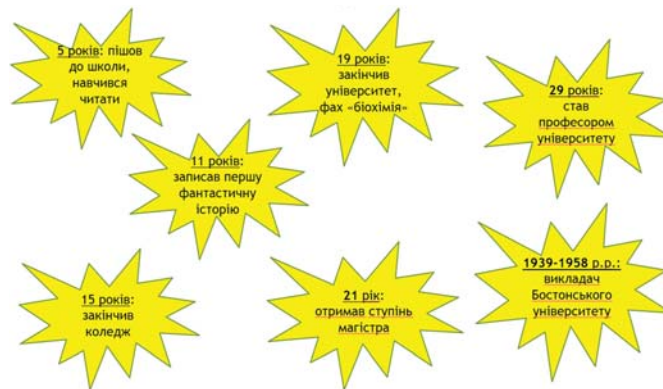
✓ Тоді Айзек зробив спробу вступити до найпрестижнішого коледжу Колумбійського Університету, але не пройшов далі співбесіди, написавши в автобіографії, що він балакучий, неврівноважений і не вміє справляти на людей гарне враження.

✓ Та врешті-решт упертюх таки здобув фах біохіміка і почав викладати у Бостонському медичному університеті. А у 21 рік став професором, написав багато наукових праць із географії, астрофізики, математики, техніки, кібернетики, медицини, психології, історії. Мав 14 почесних учених ступенів різних університетів світу. У 1960-тих роках став членом клубу людей із найвищими показниками IQ «Mensa».

✓ Надзвичайно працездатний. За життя написав майже 500 книг (497), причому лише його двотомна автобіографія має близько 1600 сторінок. Коле-

ги-письменники жартома називали його «людиною — друкарською машинкою», бо працював Азімов 14 годин на добу, набираючи текст зі швидкістю близько 90 слів за хвилину.

2. Робота зі слайдом «Володар непересічного інтелекту»: роздивіться зірки й поділіться враженнями, яка з них вас здивувала найбільше.

3. Робота зі слайдом «Дар передбачення»: роздивіться й прокоментуйте, які передбачення Айзека Азімова збулися. Про що це свідчить?

VII. Перевірка випереджального домашнього завдання (повідомлення учнів і учениць). Рубрика «Всезнайко».

Найвідоміші твори Айзека Азімова присвячені розвитку штучного інтелекту. Письменник часто вживає слово «робот», «робототехніка». Та Азімов не був першовідкривачем у цій галузі.

Всезнайко:)

Чи знали ВИ?

- ▶ Слово «робот» походить від чеського «*robota*» - важка праця, каторга.
- ▶ Уперше це слово вжив у своїй науково-фантастичній п'єсі «*R.U.R.*» чеський письменник Карел Чапек, який вигадав штучно створених органічних людей, що використовуються для виконання особливо важкої й небезпечної роботи.

Всезнайко:)

Сцена з к/ф «Я. робот» (2004, США)

Перші роботи (початок XX ст.)

20-ті р.р.

30-ті р.р.

Роботизовані лінії, цехи, заводи (початок XXI ст.)

Всезнайко:)

Чи знали Ви?

ROBO UA

Перше у світі креслення робота належить Леонардо да Вінчі. Знайшлося воно серед його паперів і численних винаходів 1957 року. До цього часу на більшість винаходів генія просто не звертали уваги, як і на механічного лицаря, одягненого у залізні обладунки. Він рухав руками, крутив головою, відкривав рота.

Всезнайко:)

Чи знали Ви?

ROBO UA

У першій половині 18 сторіччя швейцарець П'єр Жаке-Дроз створив першу ляльку-робота, що вміла писати довільно заданий текст. Це був найдосконаліший робот того часу, що складався з 6 000 деталей і вмів писати фразу довжиною до 40 літер гусячим пером, яке вмочував у чорнильницю.

VIII. Осмислення зв'язків між елементами вичуваного.

• Слово вчителя.

Отож, ми впритул наблизилися до знайомства з повістю «Фах», написаною Айзеком Азімовим 1957 року.

Події твору — фантастичні. Це і спосіб здобуття освіти, і заселення інших планет, і спілкування з інопланетянами. Автор описує суспільство на Землі та систему його освіти у 66 столітті, коли всі діти отримують знання через нейрокомп'ютерний інтерфейс.

• **Словникова робота.** Як ви розумієте значення слів «фах», «фахівець»? Роздивіться схему. Оберіть і запишіть синоніми до слова «фах».

• **Робота з підручником.** Ознайомлення з фрагментами повісті А. Азімова «Фах».

Кооперативна робота (у малих групах). Матеріал для читання — текст підручника. Об'єднання учнів і учениць у 3 малі групи.

Завдання для груп:

1 група: прочитати фрагмент тексту в підручнику, знайти інформацію за темою «День читання у світі майбутнього», узагальнити висновки вербально або графічно, презентувати однокласникам і однокласницям.

2 група: прочитати фрагмент тексту в підручнику, знайти інформацію за темою «Земля й земляни у світі майбутнього», узагальнити висновки вербально або графічно, презентувати однокласникам і однокласницям.

3 група: прочитати фрагмент тексту в підручнику, знайти інформацію за темою «Знайомство з головними героями повісті», узагальнити висновки вербально або графічно, презентувати однокласникам і однокласницям.

IX. Узагальнення та систематизація.

• **Коментар учителя за результатами роботи в групах (за слайдом презентації).**

СИСТЕМА ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО: ДЕНЬ ЧИТАННЯ

Проводиться щороку у вересні для дітей восьмирічного віку. Передусе лікарське обстеження, після нього за допомогою спеціального пристрою та стрічок (своєрідна операція) закладається певна інформація - і через 15 хвилин людина вже читає.

Мета: навчити всіх дітей читати й рахувати. Це вміння отримують усі без винятку. Саме тоді лікарі здійснюють комп'ютерні вимірювання особливостей структури головного мозку кожної дитини, виявляючи у такий спосіб володаря унікального мозку, здатного не тільки засвоювати готову інформацію, а й бути творчим. «Нас цікавила будова твого мозку», - психолог Омейні Джорджеві у кінці твору.

День Читання. Проводиться щороку у вересні для дітей 8-річного віку. Передусе лікарське обстеження,

після нього за допомогою спеціального пристрою та стрічок (своєрідна операція) закладається певна інформація — і через 15 хвилин дитина вже читає, не докладаючи жодних зусиль. Усе за них роблять машини.

Мета: навчити всіх дітей читати й рахувати. Це вміння отримують усі без винятку. Саме тоді лікарі здійснюють комп'ютерні вимірювання особливостей структури головного мозку кожної дитини, виявляючи у такий спосіб власника унікального мозку, здатного не тільки засвоювати готову інформацію, а й бути творчим. «Нас цікавила будова твого мозку», — каже Джорджеві психолог Омейні в кінці повісті.

Роль цього етапу Освіти: у кожній родині очікували на те, що дитина, яка навчилася читати, в майбутньому буде генієм. «Сам по собі день Читання, либонь, мало що означав, та водночас тільки він міг виявити бодай щось до настання того другого знаменного дня. Коли діти повернулися додому, всі батьки Землі вслухалися в їхнє читання, прагнучи віднайти якусь особливу легкість читання, щоб витлумачити її як щасливе знамення», «Восьмирічна дитина легко звикає до найдивовижніших явищ. І те, що вчора вона ще не вміла читати, а сьогодні вже вміє, здається їй чимось цілком природним, як сонячне проміння...», «Він намагався пригадати, як це не вміти читати, і не міг. Здавалося, він завжди вмів. Завжди».

X. Підбиття підсумків заняття.

• Проблемні запитання для учнів і учениць.

- Про що свідчить обов'язковий для кожного 8-річного землянина День читання?

— Яку ідею втілює автор через обов'язковість цього Дня у цивілізації майбутнього?

— Як здобувають навички читання юні земляни майбутнього? Чи подобається вам такий спосіб здобуття освітніх навичок? Чому?

• Само/взаємооцінювання.

Розкажіть котові Інжиру, як вам сьогодні працювалося на занятті, заповнивши таблицю й замалювавши потрібне коло зеленим, жовтим, червоним кольором.

Було легко, цікаво, працюю без допомоги	
Можу допомогти іншим у _____	Виконаю завдання краще, якщо _____
Було цікаво, працюю з допомогою	
Можу допомогти іншим у _____	Виконаю завдання краще, якщо _____
Хочу, щоб мені допомогли _____	_____
Було складно, потребую допомоги	
Хочу, щоб мені допомогли _____	Виконаю завдання краще, якщо _____

XI. Домашнє завдання.

Продовжити знайомство з текстом, підготувати розповідь про головного героя повісті Джорджа Плейтена (текстуально або графічно).

Учителька-методистка
Вікторія Туряниця
з учнями Свалявської
гімназії № 4